

Vitaliteit sportverenigingen Schiedam 2017

Anouk Brandsema
Janine van Kalmthout

mulier instituut

Samenvatting

Strategie en beleid > Ledenwerving en -behoud zijn bij de Schiedamse sportclubs thema's waar bestuurders zich de komende jaren het meest voor willen inzetten. In 2017 hebben verenigingen minder plannen op papier gezet dan in 2012. Een klein deel (17%) van de clubs ervaart geen knelpunten. Wanneer sportclubs wel knelpunten ervaren, is dit vooral op het gebied van leden. Ten opzichte van 2012 geven in 2017 meer verenigingen aan professionele ondersteuning te kunnen gebruiken (resp. 53% en 30%).

Leden > De opbouw van het ledenbestand is bij Schiedamse sportclubs gelijk verdeeld over leeftijdsgroepen (0 t/m 18 jaar 33%, 19 t/m 54 jaar 38%, 55 jaar en ouder 29%). Een kwart (27%) van de clubs denkt over een jaar te weinig leden te hebben, vooral kleine clubs denken dit (80%). De helft van de clubs zag het ledental het afgelopen jaar toenemen. Een vijfde (18%) van de clubs ziet de ledenontwikkeling als bedreiging voor de toekomst, de meerderheid (82%) ervaart dit niet.

Organisatie > Drie kwart (76%) van de Schiedamse clubs geeft aan dat ze over voldoende vrijwilligers beschikken. De meesten zijn nog wel op zoek, vooral naar vrijwilligers voor het trainen, begeleiden en lesgeven van de leden. Van alle Schiedamse verenigingen geeft een derde (30%) aan dat te veel vacatures open zijn of dat deze op cruciale posities zijn. Dit zijn vooral grote verenigingen en teamsportverenigingen. De meeste Schiedamse sportclubs zijn tevreden over hun organisatiestructuur.

Aanbod > De meerderheid van de verenigingen is actief in het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten (74%) en geven aan dat zij meer activiteiten organiseren dan enkel het traditionele sportaanbod (87%). De meerderheid (81%) van de verenigingen geeft aan open te staan voor nieuwe doelgroepen en verruiming van het sportaanbod. Daarvan zegt 23 procent dit al uit te voeren.

Accommodatie > De meeste verenigingen (70%) zien de toekomst voor hun accommodatie positief in. In Schiedam zijn verenigingen minder positief over de staat van hun accommodaties en financiering en beheer ervan dan landelijk. De meeste verenigingen maken gebruik van een sportveld of tennisbaan. Het meest ontevreden zijn verenigingen over de sociale veiligheid en over de kwaliteit en staat van onderhoud van de accommodaties.

Financiën > Het merendeel van de verenigingen is positief over de financiële positie (80%). Een tiende (10%) van de verenigingen heeft moeite met het behalen van een positief financieel resultaat en schat hun financiële positie minder gezond in.

Samenwerking > De meeste verenigingen (87%) hebben het afgelopen jaar samengewerkt met één of meer partners. Het meest werd samengewerkt met de gemeente (63%), scholen (53%), sportbonden (50%) en andere sportverenigingen (43%).

Maatschappelijke betrokkenheid > Bijna elke vereniging in Schiedam (90%) onderschrijft dat de vereniging een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft. In vergelijking met het landelijk gemiddelde zijn verenigingen in Schiedam vaker van mening dat een sportclub aan haar leden meer moet aanbieden dan enkel sport.

Vitaliteit > Een vijfde van de Schiedamse clubs wordt gezien als vitaal, ruim de helft (60%) als basisvereniging en een vijfde valt in de categorie kwetsbaar. Gemiddeld scoren verenigingen het best op de aspecten financiën en leden en verdienen vooral de aspecten organisatie, maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking in Schiedam aandacht.

Samenvatting

1. Inleiding
2. Strategie en Beleid
3. Leden
4. Organisatie
5. Aanbod
6. Accommodatie
7. Financiën
8. Samenwerking
9. Maatschappelijke betrokkenheid
10. Vitaliteit
11. Conclusie
12. Bijlage

1. Inleiding

De resultaten van de verenigingsmonitor 2017 geven de gemeente Schiedam inzicht in de vitaliteit van haar sportverenigingen. De resultaten van dit onderzoek geven richting aan het ondersteuningsbeleid van de gemeente. De gemeente Schiedam wil komen tot hoogwaardige, goed geoutilleerde, multifunctionele sportparken die optimaal gebruikt worden. Voor een efficiënt en effectief gebruik van deze moderne sportparken is een belangrijke rol voor de sportvereniging weggelegd. Belangrijke voorwaarde om deze rol goed te kunnen vervullen, is dat deze verenigingen vitaal zijn. Door deze verenigingsmonitor te herhalen, kan de gemeente een vinger aan de pols houden en verenigingen in hun ontwikkeling volgen. In 2012 is de verenigingsmonitor gestart en in 2017 herhaald. Daarmee is een begin gemaakt met het op systematische wijze verzamelen van gegevens over de sportverenigingen in Schiedam. Indien mogelijk worden in de rapportage de resultaten van de twee jaren met elkaar vergeleken.

Onderzoeksopzet

Voor de lokale verenigingsmonitor in Schiedam is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de landelijke verenigingsmonitor. De gemeente Schiedam hanteert de volgende definitie voor een vitale sportvereniging: een vereniging die continuïteit van de vereniging voor zowel de korte als lange termijn waarborgt door organisatorische en financiële gezondheid en daardoor in staat is een bijdrage te leveren aan de sportdoelstellingen en bredere maatschappelijke thema's in de stad. Aan de hand van deze definitie is bij sportverenigingen aandacht voor de volgende vitaliteitsaspecten: strategie en beleid, leden, organisatie, aanbod, accommodatie, financiën, maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking. Het onderzoek is uitgevoerd door het Mulier Instituut.

De vragenlijst is bij de verenigingen in de vorm van een webenquête afgenomen. De gemeente heeft in samenwerking met het Mulier Instituut in totaal 45 verenigingen in Schiedam voor dit onderzoek uitgenodigd. Van 37 verenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een netto respons van 82 procent. Niet elke vereniging heeft alle vragen beantwoord. Van 30 verenigingen kan de vitaliteit worden berekend.

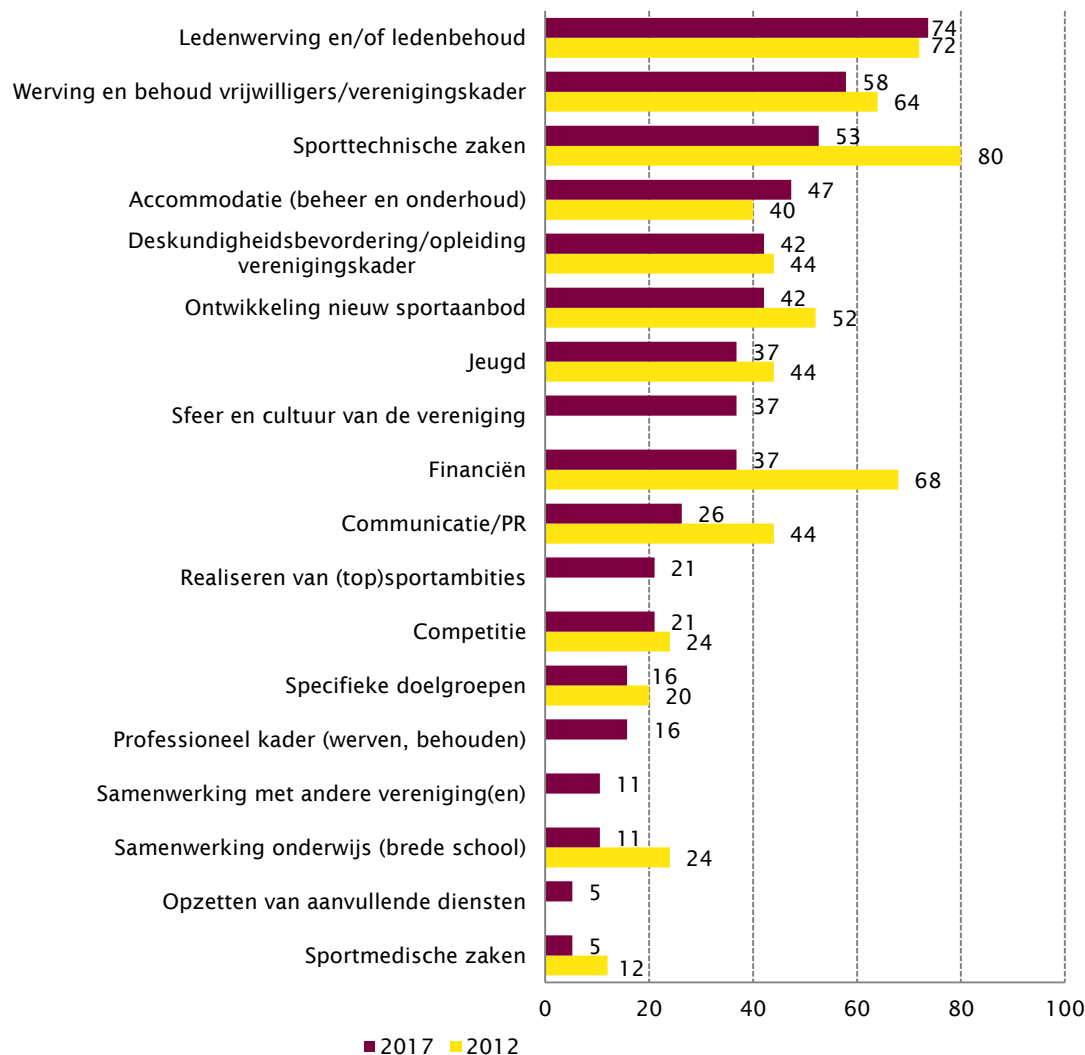
Op basis van gemeentelijke gegevens over omvang en het type sport van alle sportverenigingen in Schiedam kan worden gesteld dat de onderzoeksgroep een acceptabele afspiegeling vormt van de totale groep verenigingen. In de onderzoeksgroep is sprake van een oververtegenwoordiging van middelgrote verenigingen ten opzichte van kleine verenigingen (bijlage I). In 2012 waren juist de grote verenigingen iets meer vertegenwoordigd. Houd er bij het lezen van dit rapport rekening mee dat naar verhouding meer middelgrote dan kleine verenigingen hebben deelgenomen en dat de onderzoekspopulaties van 2012 en 2017 licht afwijken.

Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en de belangrijkste resultaten worden in dit rapport gepresenteerd. De grafieken zijn voorzien van toelichtingen. Bepaalde vragen zijn niet voor elke vereniging van toepassing. In de tabellen in de rapportage wordt aangegeven hoeveel verenigingen de desbetreffende vraag hebben beantwoord (bijv. n=30). De cijfers in de figuren zijn afgerond op hele getallen, waardoor het in enkele gevallen kan voorkomen dat deze uitkomsten niet exact optellen tot 100 procent, waar dat wel in de tabel wordt verwacht. Bij het optellen van onafgeronde uitkomsten is dit wel het geval. De resultaten worden beschreven op basis van de aspecten voor vitaliteit. Vervolgens wordt beschreven wat deze resultaten zeggen over de mate van vitaliteit van de sportverenigingen in Schiedam. De rapportage eindigt met een conclusie en een korte samenvatting van het onderzoek.

2. Strategie en beleid

Figuur 1 Onderwerpen beleidsplannen afgelopen 2 jaar (percentage verenigingen die plannen op papier hebben, 2017 n=19, 2012 n=25)

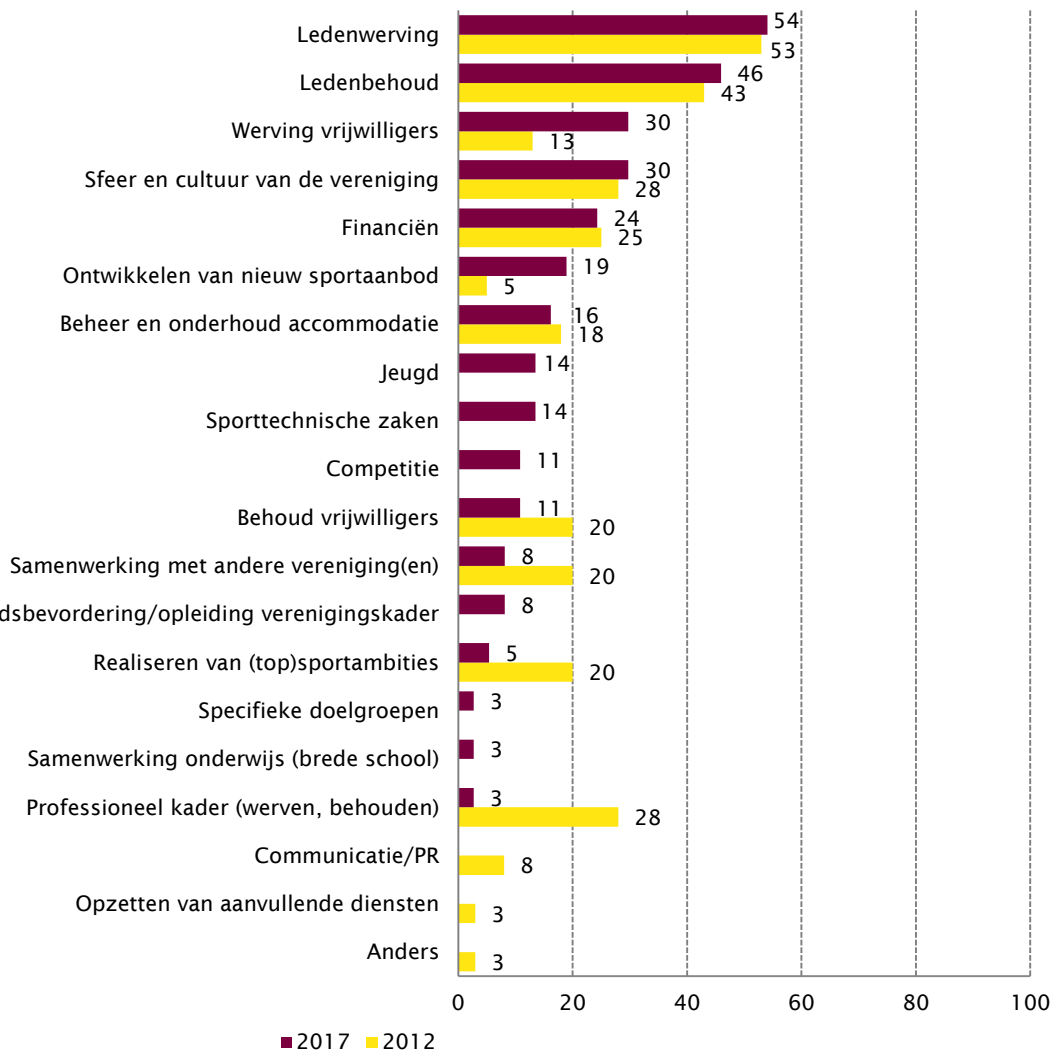

De helft (51%) van de verenigingen heeft in de afgelopen twee jaar nieuwe voornemens of plannen op papier gezet met betrekking tot het functioneren van de vereniging. Dit zijn minder verenigingen dan 2012, waar nog twee derde (63%) aangaf voornemens, doelstellingen of plannen op papier te hebben gezet.

Wanneer verenigingen plannen op papier hebben, dan heeft dit voor drie kwart (74%) van de verenigingen betrekking op ledenwerving en/of -behoud (figuur 1). Werving en behoud van vrijwilligers (58%) en sporttechnische zaken (53%) zijn andere belangrijke onderwerpen voor verenigingen die beleidsplannen formuleren. Financiën is een beduidend minder belangrijk onderwerp voor verenigingen in 2017 (37%) ten opzichte van 2012 (68%). Toentertijd nam financiën als onderwerp voor verenigingen nog de derde plek in. Tevens zijn sporttechnische zaken voor verenigingen een minder belangrijk onderwerp in 2017 (53%) dan in 2012 (80%).

Ledenwerving en -behoud is vooral een belangrijk item voor de beleidsplannen van kleinere verenigingen (niet in figuur). Het werven van specifieke doelgroepen en/of opleiden van professioneel kader is weer enkel van toepassing voor de grotere verenigingen. Voor kleine verenigingen is dit geen onderwerp voor beleid.

Figuur 2 Speerpunten voor de komende jaren (% verenigingen, 2017 n=37, 2012 n=40)

Ledenwerving en ledenbehoud zijn bij de sportverenigingen in Schiedam thema's waar bestuursleden zich de afgelopen jaren het meest voor hebben ingezet, en tevens de komende jaren voor willen inzetten (figuur 2). Dit geldt vooral voor de kleine verenigingen waar 90 procent zich inzet voor ledenwerving en 80 procent voor ledenbehoud, en geldt minder voor de grotere verenigingen (resp. 10% en 50%). Het werven van vrijwilligers heeft meer de aandacht van grote verenigingen (60%) dan van kleine verenigingen (10%) (niet in figuur).

Ruim de helft (57%) van de verenigingen in Schiedam werkt met een jaarplan of -planning (niet in figuur). In 2012 was dit nog drie kwart. Een tiende (8%) weet niet of dit bij zijn/haar vereniging het geval is.

In vergelijking met 2012 hebben minder verenigingen een missie of visie waar bestuur en leden achter staan (2017 65%, 2012 78%). Vooral grotere verenigingen (70%) en verenigingen die teamsporten aanbieden (83%) geven aan dat een duidelijke missie en visie aanwezig is. Landelijk heeft twee derde (64%) van de verenigingen een missie of visie waar leden en bestuur achter staan.

Een klein deel (17%) van de verenigingen geeft aan dat zij geen enkel knelpunt ervaart. Dit aandeel is bijna gelijk aan 2012, waar 15 procent van de verenigingen geen knelpunt ervoer. De grote verenigingen (20%) en buitensportverenigingen (35%) hebben minder vaak te maken met knelpunten. Elke binnensportvereniging ervaart minimaal één knelpunt, gelijk aan 2012. Landelijk ervaart ongeveer 90 procent van de verenigingen knelpunten.

Binnen deze knelpunten zijn wederom ledenbehoud en -werving de belangrijkste punten (tabel 1). Bijna elke vereniging die knelpunten ervaart,

Tabel 1 Ervaren knelpunten naar onderwerp (% verenigingen die knelpunten ervaren)

	Totaal 2017 n=30	Totaal 2012 n=34
Leden (ledenbehoud, -werving)	90	53
Kader (tekort, geschiktheid, behoud)	53	41
Accommodatie (gebrek, onderhoud)	40	38
Financiën (subsidie, sponsors)	33	38
Wet- en regelgeving (drink- en horecawet, milieu, etc.)	10	9
Overig	3	15

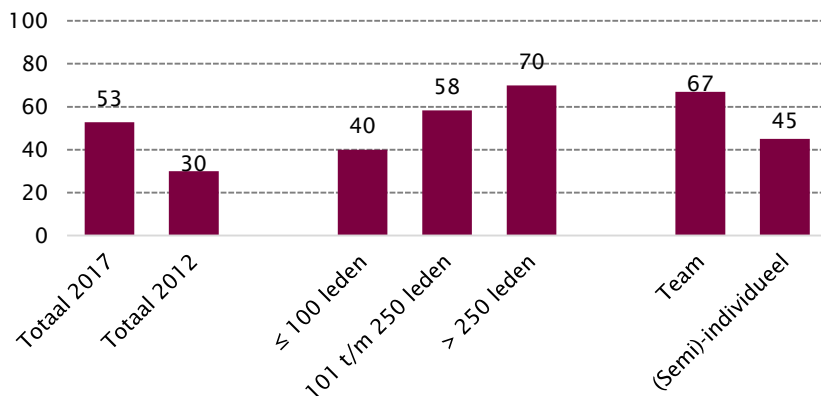
ervaart knelpunten op het gebied van leden (90%). Dit is een forse stijging ten opzichte van 2012 (53%). In 2017 zijn het vooral de kleine verenigingen die knelpunten hierover ervaren (niet in tabel). Kader is juist een onderwerp waar vooral grotere verenigingen mee zitten (> 250 leden 60%, ≤ 100 leden 7%). Verenigingen in Schiedam zijn zelf actief met deze knelpunten bezig. De voornemens en doelen van verenigingen hebben het vaakst betrekking op leden en kader (zie figuur 2). In de speerpunten van komende jaren leggen verenigingen vooral de focus op het werven van vrijwilligers (30%) en nog weinig op deskundigheidsbevordering (8%, figuur 2).

Verenigingen zien bij leden als grootste knelpunten het dalend ledental en een vergrijzing van het ledenbestand. Bij kader is dat een tekort of het vinden van trainers en het vinden van geschikte bestuurders en/of vrijwilligers. Voor de accommodatie ervaren verenigingen de meeste knelpunten met plannen van de gemeente, gevolgd door onderhoud en kwaliteit van de accommodatie. De grootste zorg bij financiën is het gebrek aan sponsors of problemen met het vinden van geschikte sponsors.

Professionele ondersteuning

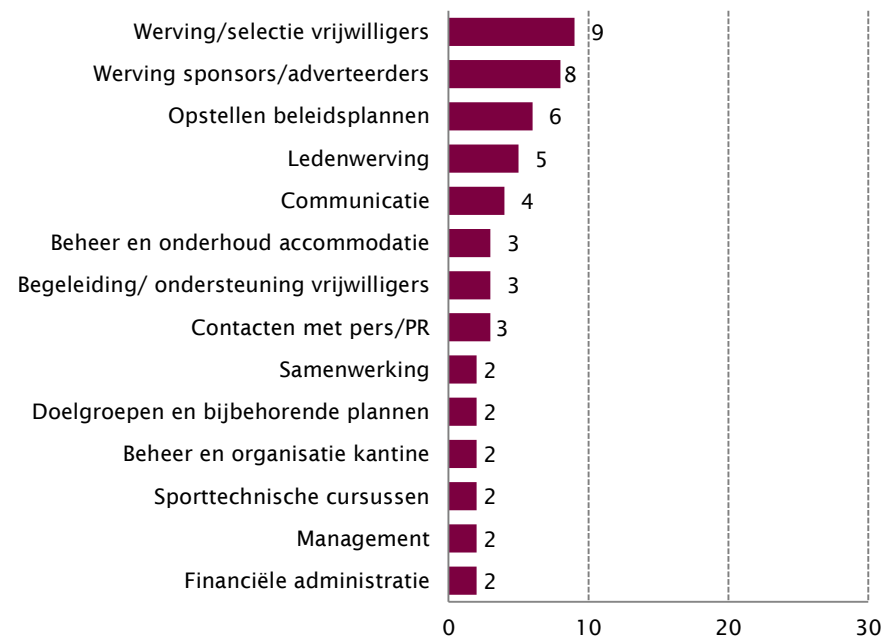
De helft van de verenigingen (53%) in Schiedam geeft aan behoefte te hebben aan professionele ondersteuning (figuur 3). Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van 2012 (30%). Opvallend is dat onder grotere verenigingen meer behoefte is aan ondersteuning (70%) dan bij kleine verenigingen (40%), terwijl in 2012 juist de kleine verenigingen meer behoeften aan ondersteuning hadden (ca. 40% ten opzichte van 30% totaal). Verenigingen die teamsporten aanbieden, hebben meer behoefte aan ondersteuning dan verenigingen met (semi-)individuele sporten. Voor binnen- en buitensporten is het aandeel gelijk.

Figuur 3 Behoeftte aan ondersteuning (percentage verenigingen, 2017 n=35, 2012 n=40)

De onderdelen waarop deze professionele ondersteuning is gewenst, zijn zeer uiteenlopend (figuur 4). Van de verenigingen die aangeven behoefte te hebben aan professionele ondersteuning, kunnen de meesten ondersteuning gebruiken op de werving en selectie van vrijwilligers en de werving van sponsors of adverteerders. Dit zijn niet de taakgebieden waar verenigingen ook de meeste knelpunten in ervaren (zie tabel 1). Zij hebben vooral leden als het grootste knelpunt. Verenigingen verwachten dat zij waarschijnlijk zelf de capaciteit hebben om dat knelpunt te verhelpen.

Figuur 4 Professionele ondersteuning naar taakgebieden* (aantal verenigingen die ondersteuning kunnen gebruiken, n=30)

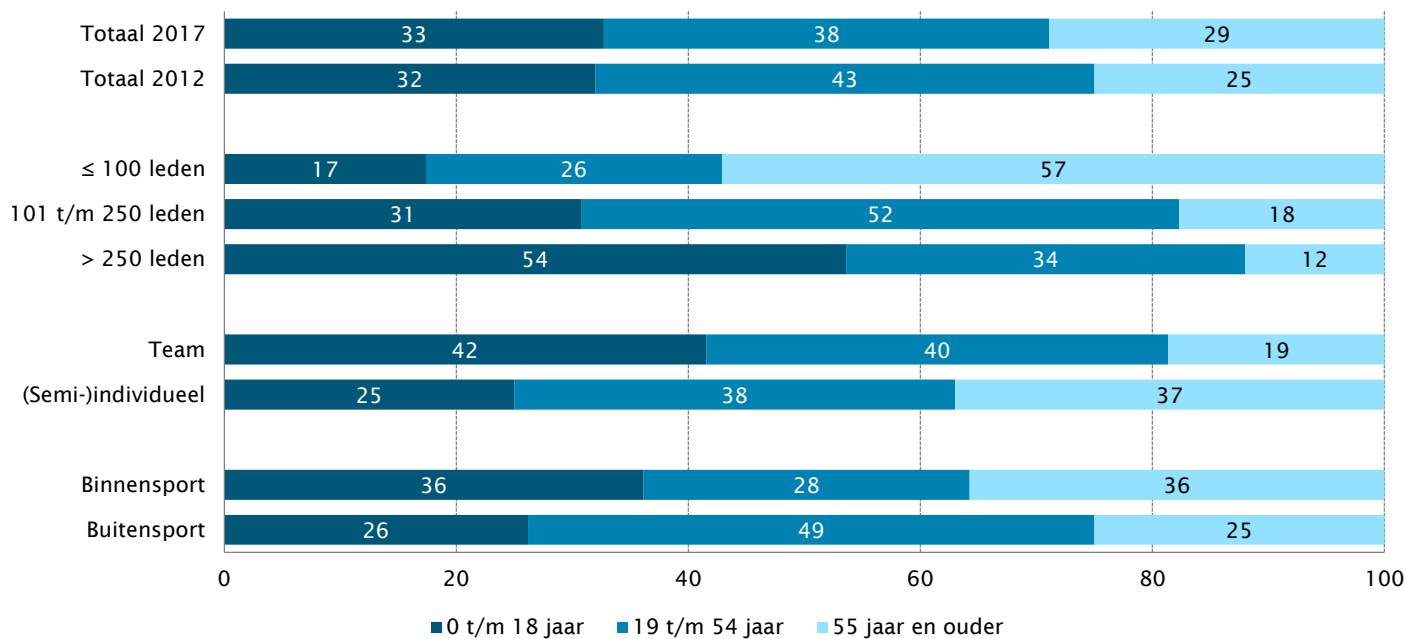
* Taakgebieden waar maar één vereniging ondersteuning op kan gebruiken staan niet in de grafiek

3. Leden

In Schiedam is gemiddeld acht op de tien leden (83%) een actief sportend lid. Middelgrote verenigingen hebben wat meer donateurs (12%) ten opzichte van kleine en grote verenigingen (beiden 4%). Tevens hebben individuele sporten (12%) en buitensporten (9%) relatief meer donateurs. Deze soorten verenigingen hebben ook vaker een lager aandeel actieve sporters. Ten opzichte van 2012 is naar verhouding weinig veranderd in het aandeel (in)actieve leden.

Naar verhouding zijn wat meer ouderen (55 jaar en ouder) op de verenigingen in Schiedam lid ten opzichte van 2012 (resp. 29% en 25%, figuur 5). Kleine verenigingen hebben in Schiedam een hoog aandeel ouderen, ruim de helft (57%) is 55 jaar of ouder. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van 2012 (42%). Het aandeel jeugd is bij de grote verenigingen hoog (54%). Teamsporten en binnensporten worden voornamelijk door jongere leden (0 t/m 18) beoefend. Binnensporten hebben wel een hoger aandeel ouderen (36%, 55 jaar en ouder) dan buitensporten (25%).

Figuur 5 Opbouw ledenbestand (percentage verenigingen, 2017 n=33, 2012 n=40)

De ontwikkeling van de ledentallen is nog niet zeer zorgwekkend, maar verdient bij de kleine verenigingen absoluut de aandacht. Ruim een kwart (27%) van de verenigingen geeft aan over een jaar te weinig leden te hebben (tabel 2). Bijna elke kleine vereniging (≤ 100 leden) maakt zich hier zorgen over (80%). Grote verenigingen delen deze mening niet. Dit komt overeen met de toe- en afname bij verenigingen in ledental het afgelopen jaar. De kleinere verenigingen hebben veel vaker (50%) met afnemende ledentallen te maken dan de grote verenigingen (10%, niet in tabel).

De helft van de Schiedamse verenigingen zag het ledental in het afgelopen jaar toenemen. Bij een kwart (27%) van de verenigingen nam het ledental

af. Deze daling is gelijk aan landelijke cijfers. Schiedamse verenigingen hadden vaker een stijging in ledental dan landelijk (resp. 50% en 21%).

Van de grote verenigingen kent een vijfde (20%) momenteel een ledenstop en hanteert een derde (30%) een wachtlijst (tabel 2). Desondanks verwacht geen vereniging dat zij over een jaar te veel leden zullen hebben (niet in tabel). Binnensportverenigingen verwachten vaker over een jaar te weinig leden te hebben dan buitensportverenigingen (resp. 47% en 13%). Deze groep houdt minder vaak systematisch bij wat de reden is voor opzeggen van lidmaatschap.

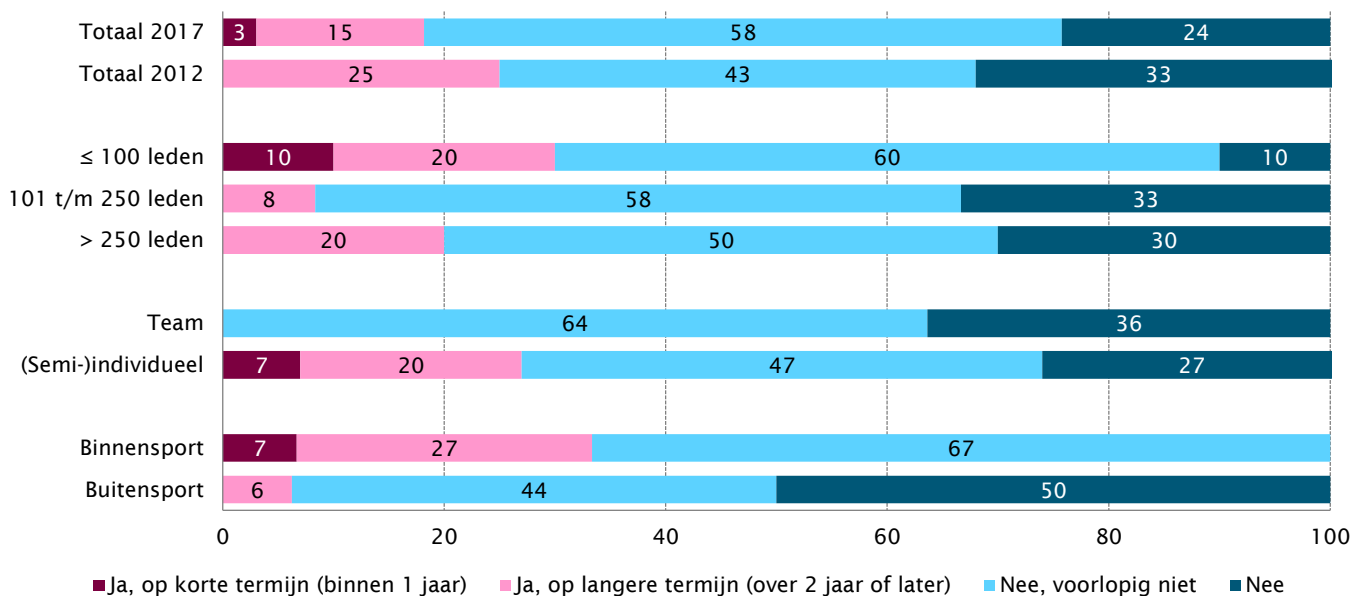
Tabel 2 Ontwikkeling ledental (percentage verenigingen dat ja antwoordt, 2017 n=33, 2012 n=40)

	Totaal	Totaal	Leden			Type sport	
	2017	2012	≤ 100	101-250	> 250	Binnensport	Buitensport
De vereniging kent momenteel een ledenstop	6	5	0	0	20	7	0
De vereniging hanteert momenteel een wachtlijst	12	18	10	0	30	7	13
De vereniging heeft over een jaar te weinig leden	27	37	80	8	0	47	13
Er wordt systematisch nagegaan wat de belangrijkste redenen zijn dat leden hun lidmaatschap beëindigen	61	68	70	67	50	47	75
Er wordt systematisch nagegaan wat de belangrijkste redenen zijn dat mensen lid worden/zijn van de vereniging	42	53	60	33	40	33	50

Ten opzichte van 2012 schatten verenigingen de situatie over een jaar positiever in. Toen waren meer verenigingen van mening dat zij over een jaar te weinig leden zouden hebben (37% t.o.v. 27%). Deze positieve ontwikkeling zien we ook terug in het toekomstperspectief van de verenigingen, gekeken naar de ontwikkeling van het ledental. 18 procent ziet deze ontwikkeling als een bedreiging voor de toekomst, in 2012 was dit nog 25 procent. Wel verwacht één vereniging dat het ledental binnen één jaar een bedreiging wordt voor de toekomst van de vereniging. In 2012 ervoer geen enkele vereniging dit.

Ook hier zijn het de kleine verenigingen, (semi-)individuele sporten en binnensportverenigingen die vaker aangeven problemen te verwachten (respectievelijk 10%, 7% en 7% ziet dreiging op korte termijn). Dit zijn dezelfde verenigingen die relatief een hoog aandeel ouderen op de club hebben (figuur 5).

Figuur 6 Ontwikkeling (huidige) ledental als bedreiging voor de toekomst van de vereniging (percentage verenigingen, 2017 n=33, 2012 n=40)

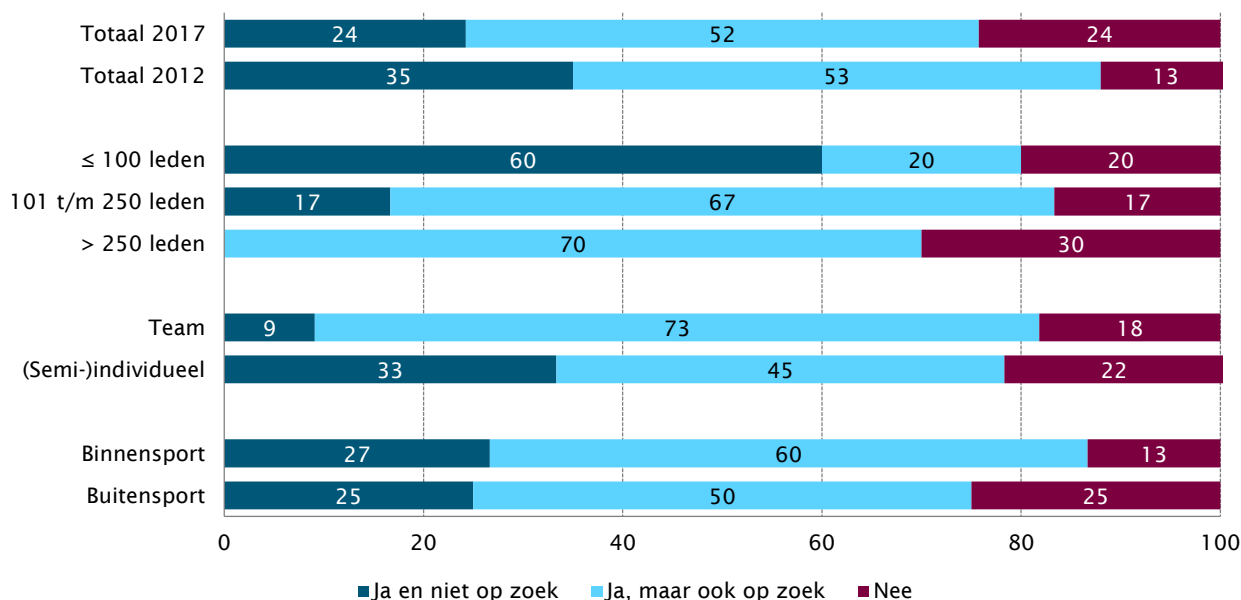

4. Organisatie

Op een enkele vereniging na zijn bij alle Schiedamse verenigingen vrijwilligers actief. Wanneer binnen de vereniging vrijwilligers of betaalde krachten aanwezig zijn, dan zijn dit er respectievelijk gemiddeld 49 (vrijwillig) en 2 (betaald). Buitensportverenigingen (62), teamsporten (75) en grote verenigingen (107) hebben gemiddeld het grootste aantal vrijwillige medewerkers. Kleine verenigingen hebben gemiddeld 6 vrijwilligers en 1 betaalde medewerker.

Drie kwart (76%) van de verenigingen in Schiedam geeft aan dat ze over voldoende vrijwilligers beschikken (figuur 7). Daarvan is het grootste deel nog wel op zoek naar vrijwilligers. Dit geldt vooral voor de grotere verenigingen (70%) en minder voor de kleinere verenigingen (20%). Ook teamsporten zoeken vaker naar vrijwilligers (73%) dan (semi-) individuele sporten (53%). Grote verenigingen hebben het vaakst een tekort aan vrijwilligers (30%). In 2012 was het aandeel dat een tekort aan vrijwilligers heeft lager; destijds had 17 procent van de grote verenigingen een tekort. Landelijk hebben wat minder verenigingen een tekort aan vrijwilligers (14%).

Figuur 7 Aanwezigheid voldoende vrijwilligers (percentage verenigingen, 2017 n=33, 2012 n=40)

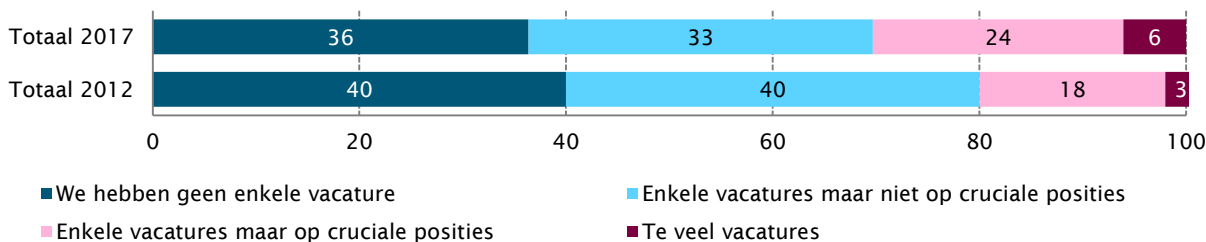
De omgang met vrijwilligers binnen de vereniging is bij één op de tien verenigingen (12%) vastgelegd in een actueel plan op papier (tabel 3). Bij het merendeel (64%) is geen actueel plan aanwezig en bij een vijfde (18%) is het plan in ontwikkeling. Enkel grote verenigingen hebben een actueel plan op papier en voeren dit uit (30%). Geen enkele kleine vereniging heeft een actueel plan op papier of een plan in ontwikkeling.

Van alle Schiedamse verenigingen geeft een derde (30%) aan dat te veel vacatures aanwezig zijn of dat deze op cruciale posities zijn (figuur 8). Dit is een toename ten opzichte van 2012 (21%). Bijna alle grote verenigingen (100%) en teamsporten (91%) hebben vacatures uitstaan. Onder grote verenigingen heeft de helft (50%) te veel of op cruciale posities vacatures. Onder teamsporten is dit wat lager en heeft een derde (36%) deze vacatures uitstaan. Dit komt overeen met landelijke cijfers.

Tabel 3 Aanwezigheid actueel plan op papier voor vrijwilligers (percentage verenigingen)

	Totaal	Totaal	Leden		
	2017	2012	≤100	101-250	>250
	n=33	n=39	n=10	n=12	n=10
Ja, wij hebben een actueel plan en voeren dat plan uit	12	13	0	8	30
Ja, wij hebben een actueel plan, maar in de praktijk voeren we dat niet uit	0	5	0	0	0
Het plan is in ontwikkeling	18	21	0	25	30
Nee, wij hebben geen actueel plan	64	62	100	50	40
Weet ik niet	6	0	0	17	0

Figuur 8 Vacatures voor vrijwilligers (percentage verenigingen, 2017 n= 33, 2012 n=40)

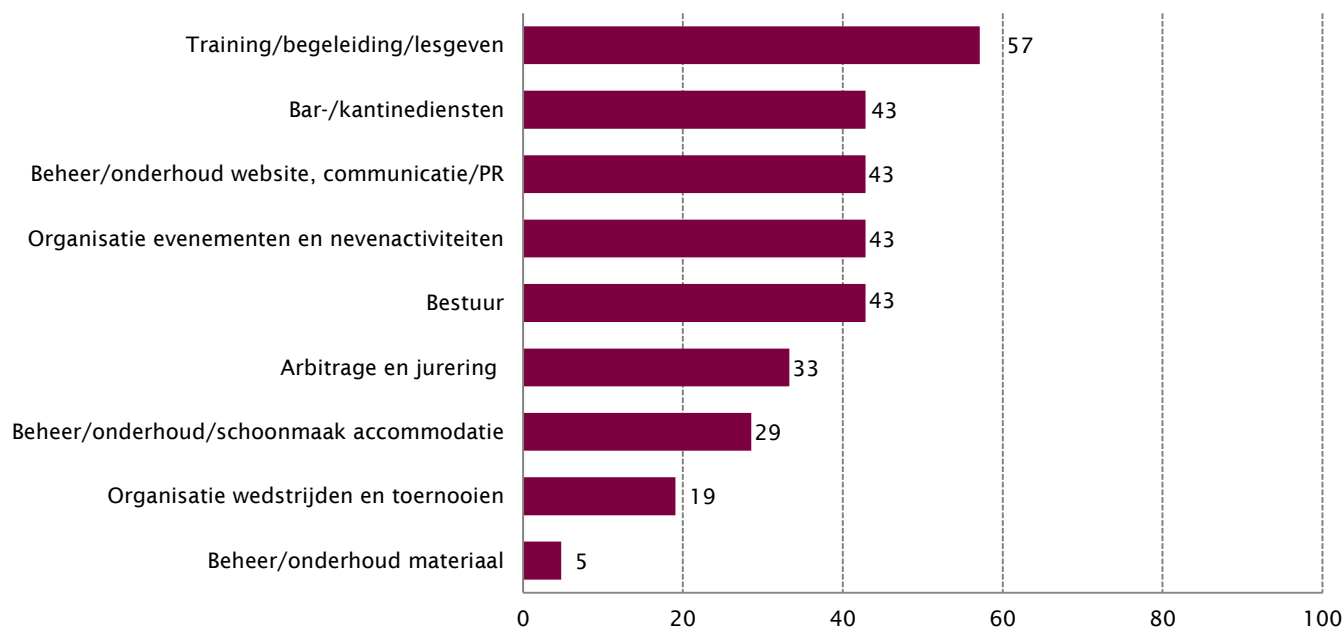

Organisatie: vacante posities vrijwilligers

Twee derde van de verenigingen (64%) heeft vacatures voor vrijwilligers uitstaan. Dit zijn vooral vacatures die betrekking hebben op het trainen, begeleiden en lesgeven van de leden (57%, figuur 9). Ook in 2012 hadden de meeste verenigingen vacatures voor deze functies. Bardiensten, communicatiewerkzaamheden, het organiseren van activiteiten en bestuursfuncties zijn voor verenigingen eveneens moeilijk gevuld te krijgen.

Vier verenigingen hebben vacatures voor betaalde medewerkers. Dit betreft training, begeleiding, lesgeven en één van deze verenigingen zoekt daarnaast ook nog een betaalde medewerker op het gebied van beheer, onderhoud en schoonmaak van de accommodatie.

Figuur 9 Vacatures voor vrijwilligers (percentage verenigingen met vacatures, n=21)

De meeste Schiedamse sportclubs zijn tevreden over hun organisatiestructuur (tabel 4). Clubs ervaren een goede samenwerking (97%) en afstemming (90%) tussen bestuur, vrijwilligers, commissies en andere betrokkenen. De samenwerking (89%) en afstemming (67%) lijkt onder kleine verenigingen wat minder goed dan onder grote verenigingen.

Wat minder verenigingen zijn in 2017, ten opzichte van 2012, overtuigd dat de vereniging enkel van vrijwilligers moet blijven (2017 81%, 2012 95%). Weinig kleine verenigingen zijn hiervan overtuigd (56%).

Een klein aandeel denkt dat betaalde krachten de vereniging ten goede zal komen (16%). Vooral kleine verenigingen denken dat dit de vereniging niet ten goede komt, ondanks dat zij vaker dan grote verenigingen de overtuiging hebben dat de vereniging niet enkel van vrijwilligers moet zijn.

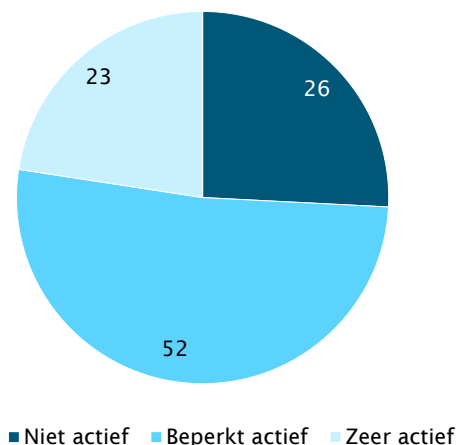
Twee vijfde (42%) van de sportverenigingen heeft voor vrijwel alle vrijwilligers een taakomschrijving op papier. Een kwart (26%) van de clubs heeft geen taakomschrijving van functies op papier. Dit zijn vooral kleine verenigingen en binnensportverenigingen (respectievelijk 56% en 43%).

Tabel 4 Stellingen met betrekking tot organisatiestructuur en samenwerking binnen de vereniging (percentage verenigingen ‘helemaal mee eens’)

	Totaal	Totaal	Leden		
	2017	2012	≤ 100	101-250	> 250
	n=33	n=40	n=10	n=12	n=10
Er bestaat een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen in de vereniging.	97	100	89	100	100
De functies, taken en verantwoordelijkheden zijn voor iedereen helder.	77	98	78	83	70
Er vindt voldoende afstemming plaats tussen bestuur, commissies, trainers en andere direct betrokkenen in de vereniging.	90	97	67	100	100
Dit is een vereniging van vrijwilligers en dat moet zo blijven.	81	95	56	92	90
Meer betaalde krachten zou de vereniging ten goede komen.	16	12	11	8	30

5. Aanbod

Figuur 10 Activiteit van de vereniging met het ontwikkelen of aanpassen van (nieuwe) sport- en spelactiviteiten (percentage verenigingen, n=31)

Drie kwart (74%) van de verenigingen is actief in het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten (figuur 10). Dit is meer dan landelijk, waar ruim de helft actief is (55%), en een toename ten opzichte van 2012 (68% actief, waarvan 18% zeer actief). Kleine verenigingen (56%) zijn in 2017 minder actief dan grote verenigingen (80%).

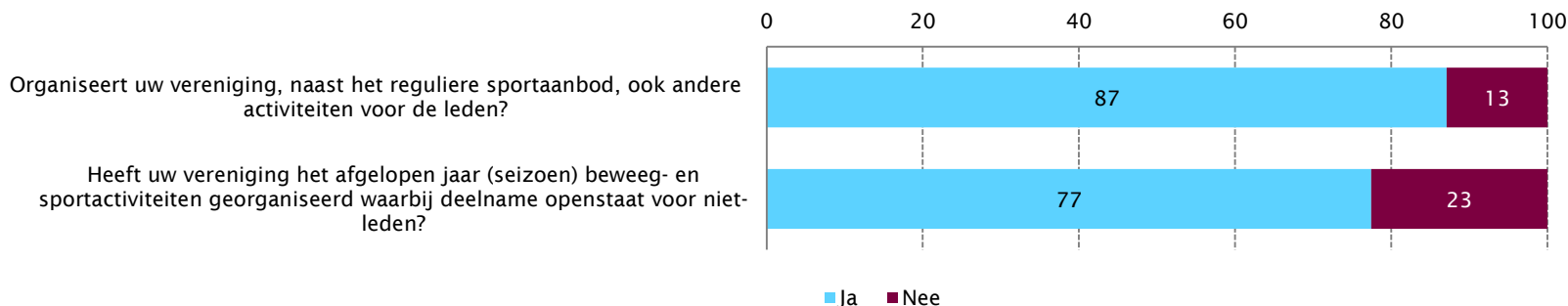
Een overgrote meerderheid (87%) van de verenigingen geeft aan dat zij ook andere activiteiten organiseert dan het traditionele sportaanbod (figuur 11). Dit is gelijk aan 2012 (85% niet in figuur). Alle grote verenigingen geven aan dit te doen, ten opzichte van twee derde (67%) van de kleine verenigingen. De verenigingen

bedienen niet alleen hun eigen leden, maar drie kwart (77%) organiseert ook (sport)activiteiten waar niet-leden welkom zijn. In 2012 stonden verenigingen meer open (88%) voor deelname van niet-leden.

Nieuwe doelgroepen

De meerderheid van de verenigingen (81%) geeft aan open te staan voor nieuwe doelgroepen en verruiming van het sportaanbod. Dit is een toename ten opzichte van 2012 waar twee derde (65%) van de verenigingen aangaf hiervoor open te staan. In 2017 zegt 23 procent van de clubs dit al uit te voeren. Kleine verenigingen staan minder open voor nieuwe doelgroepen en verruiming van sportaanbod (44% t.o.v. 10% grote verenigingen).

Figuur 11 Stellingen met betrekking tot sportaanbod (percentage verenigingen, n=31)

6. Accommodatie

Kleine verenigingen zonder eigen accommodatie en/of kantine die binnensporten aanbieden, zijn vooral van mening dat zij met de accommodatie nog jaren vooruit kunnen. De meeste verenigingen (70%) zien de toekomst voor hun accommodatie positief in (figuur 12), dit is gelijk aan het landelijk beeld.

Opvallend veel grote verenigingen ervaren dat hun accommodatie niet in goede staat is (30%, niet in figuur). Geen enkele kleine vereniging ervaart dit. Tussen verenigingen die wel of geen eigen accommodatie hebben zit weinig verschil. De meerderheid (57%) van de verenigingen in Schiedam vindt dat hun accommodatie in goede staat verkeert (figuur 12).

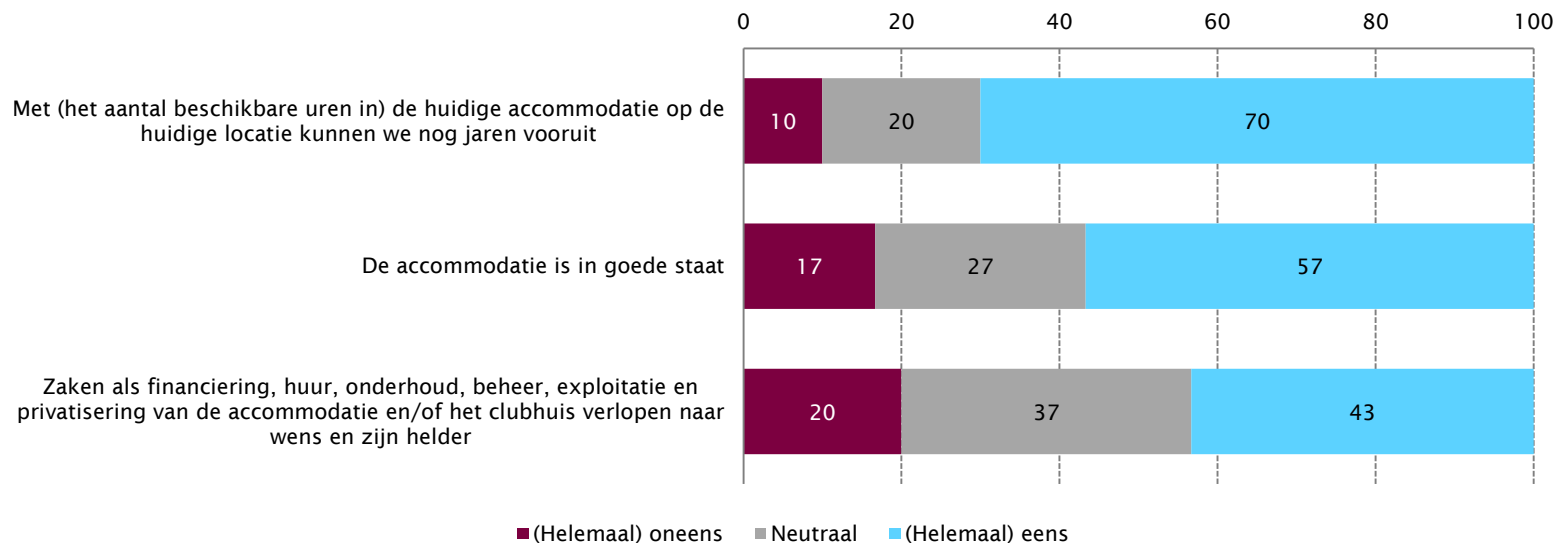
De helft (50%) van de verenigingen zonder eigen accommodatie heeft

slechte ervaringen met de financiën, het beheer, onderhoud en exploitatie van de accommodatie (niet in figuur). Voor verenigingen met eigen accommodatie geldt dit maar voor een tiende (9%) van de verenigingen. In Schiedam zijn verenigingen minder positief over de staat van hun accommodaties en zijn het er minder vaak mee eens dat zaken als financiering en beheer naar wens verlopen dan landelijk.

Soort accommodatie

Verenigingen maken veruit het meest gebruik van een sportveld of tennisbaan (43%). Dit zijn enkel middelgrote en grote verenigingen. Gymzaal (17%), sporthal (10%), openbare ruimte (10%) en zwembad (7%) worden minder gebruikt. Een tiende (13%) van de verenigingen maakt gebruik van andere typen voorzieningen. Dit zijn enkel kleine verenigingen.

Figuur 12 Onderhoud en status accommodatie (percentage verenigingen, n=30)

Tevredenheid over accommodatie

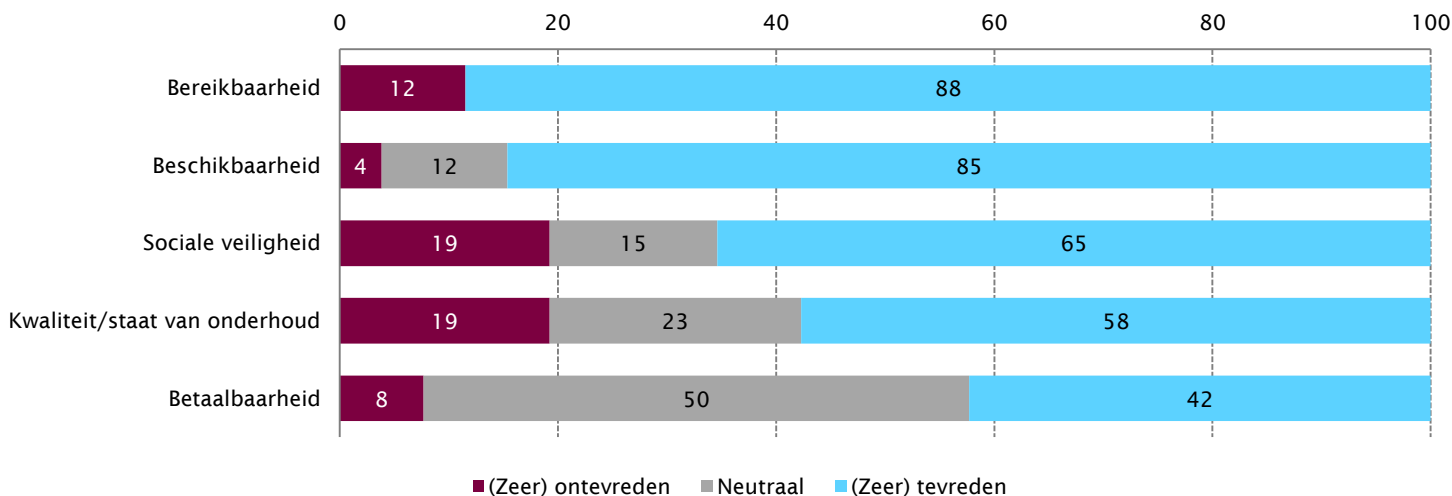
Over de betaalbaarheid van de accommodatie zijn verenigingen het minst positief (42% is tevreden). Ze zijn vooral neutraal (50%, figuur 13). Dit is waarschijnlijk een criterium waar verenigingen in het feit berusten dat een accommodatie geld kost, maar uiteraard zien ze de kosten liever dalen.

Het meest ontevreden zijn verenigingen over de sociale veiligheid en over de kwaliteit en staat van onderhoud van de accommodaties (beiden 19%). 58 procent geeft aan dat de kwaliteit en staat van onderhoud van de accommodatie goed is, gelijk aan het deel dat ervaart dat de accommodatie in goede staat is (57%, zie figuur 12).

Grote verenigingen met een eigen accommodatie die teamsporten aanbieden, zijn vooral ontevreden over de sociale veiligheid op de accommodatie.

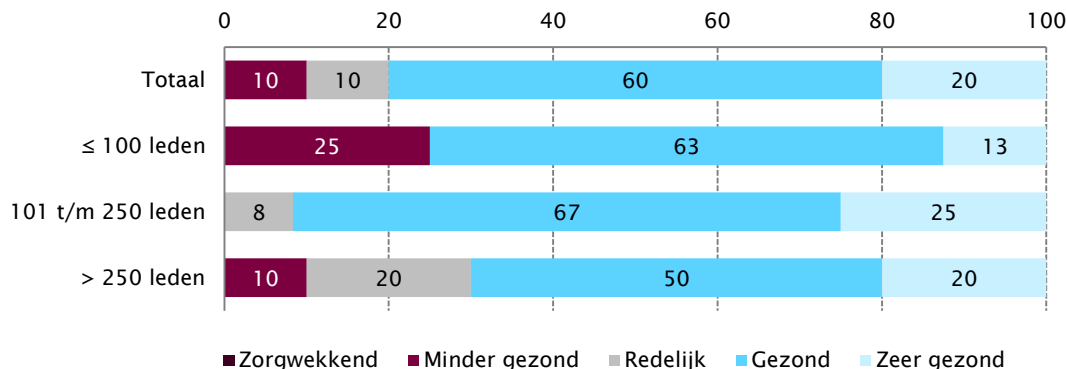
De tevredenheid over de betaalbaarheid en beschikbaarheid van de accommodatie is gelijk voor clubs met of zonder eigen accommodatie. Wel zijn grote verenigingen wat vaker ontevreden over de beschikbaarheid. Buitensporten zijn meer tevreden over de beschikbaarheid (92%) dan binnensporten (75%) en minder ontevreden over de staat van het onderhoud (resp. 8% en 33%). Wel zijn de buitensporten vaker ontevreden over de sociale veiligheid op de club (33%), binnensporten ervaren hierover geen ontevredenheid.

Figuur 13 Tevredenheid van verenigingen over accommodatie (percentage verenigingen dat gebruikmaakt van voorzieningen, n=26)

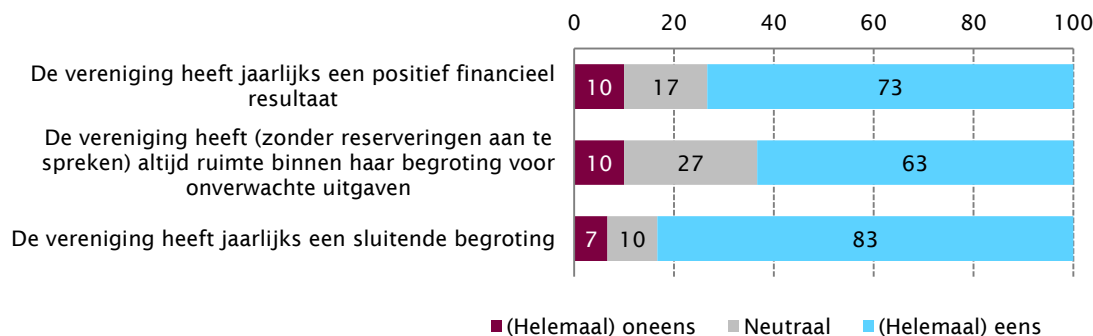

7. Financiën

Figuur 14 Eigen inschatting financiële positie van verenigingen (percentage verenigingen, n=30)

Figuur 15 Stellingen over financiën (percentage verenigingen, n=30)

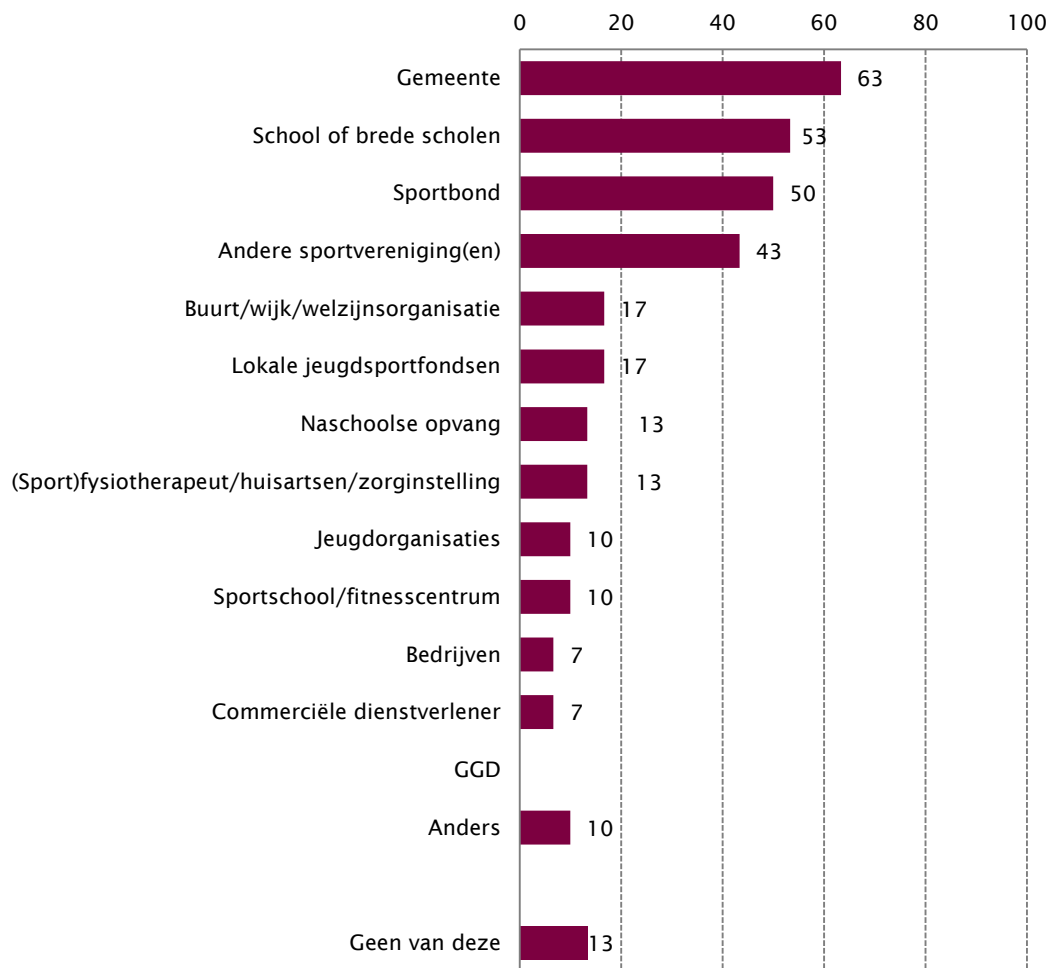

Het merendeel van de verenigingen is positief over hun financiële positie (80%, figuur 14). Geen enkele vereniging vindt de financiële positie zorgwekkend. Landelijk schatten verenigingen hun financiële positie slechter in. Kleine verenigingen (25%) ervaren hun positie vaker als minder gezond dan grote verenigingen (10%). Zij hebben ook meer moeite met het jaarlijks bereiken van een sluitende begroting (niet in figuur). Geen enkele grote vereniging heeft hier moeite mee. Echter, de grootte van de vereniging speelt niet mee om een positief financieel resultaat te behalen. Dit lukt teamsporten (91%) gemakkelijker dan (semi-)individuele sporten (67%), en buitensporten (93%) gemakkelijker dan binnensporten (50%). Verenigingen met een eigen accommodatie (82%) en kantine (85%) hebben vaker een positief financieel resultaat dan verenigingen zonder deze faciliteiten (50%).

Het (tijdig) innen van de contributie (27%), de toename van accommodatiekosten door verhoging van de huur en/of onderhoud (23%) en verminderde contributie-inkomsten (door dalend ledental, 20%) zijn de grootste financiële risico's of knelpunten voor verenigingen. De verhoging van accommodatiekosten is enkel een risico voor kleine en middelgrote verenigingen. Grote verenigingen ervaren financiële risico's door verlies van inkomsten via sponsors of achterblijvende inkomsten uit de kantine.

8. Samenwerking

Figuur 16 Organisaties waar de verenigingen in het afgelopen jaar mee hebben samengewerkt (in procenten, n=30)

De meeste verenigingen (87%) hebben het afgelopen jaar samengewerkt met één of meer organisaties (figuur 16). Het meest werd samengewerkt met de gemeente (63%), scholen (53%), sportbonden (50%) en andere sportverenigingen (43%). Bijna elke grote vereniging (90%) werkte het afgelopen jaar samen met de gemeente. Grote verenigingen, teamsporten en buitensportverenigingen werken het vaakst samen met andere organisaties. In vergelijking met landelijke cijfers werken Schiedamse verenigingen wat minder samen met andere sportvereniging(en) (resp. 65% en 43%).

Geen enkele vereniging wil de komende jaren stoppen met een samenwerking. Verenigingen willen vooral hun samenwerking met (brede) scholen intensiveren. Ook sportbonden, de gemeente en andere sportverenigingen worden regelmatig genoemd. Buurt-, wijk- of welzijnsorganisaties zijn de meest interessante partner voor verenigingen om mee te gaan samenwerken. Gevolgd door zorg- en welzijnsorganisaties, zoals de (sport)fysiotherapeut, huisartsen of zorginstelling.

Wanneer verenigingen onderling samenwerken, dan hebben ze vooral af en toe overleg met andere besturen en wisselen ze ervaringen uit (11 verenigingen zijn hierin actief). Twee verenigingen hebben echte samenwerkingsverbanden met andere verenigingen op het gebied van training geven en competitie en twee verenigingen delen tevens een multifunctionele accommodatie met andere verenigingen. Drie verenigingen geven aan andere vormen van samenwerkingen te hebben.

9. Maatschappelijke betrokkenheid

Bijna elke vereniging in Schiedam (90%) onderschrijft dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben (figuur 17). Landelijk ligt dit percentage op 72 procent. Ook sportiviteit en respect zijn voor de Schiedamse verenigingen erg belangrijk : 93 procent vindt dat deze thema's op hun vereniging expliciete aandacht moeten hebben. Kleine verenigingen zijn het veelal eens met deze stellingen, maar vinden tegelijkertijd dat sportverenigingen als primaire taak enkel hun eigen leden leuk moeten laten sporten (63%, niet in figuur). Grote verenigingen staan hier neutraal in of zijn het hiermee oneens. Kleine verenigingen zijn het dan ook vaker dan grote verenigingen eens dat het tegengaan van een ongezonde leefstijl niet tot een taak van sportclubs behoort (resp. 50% en 10%).

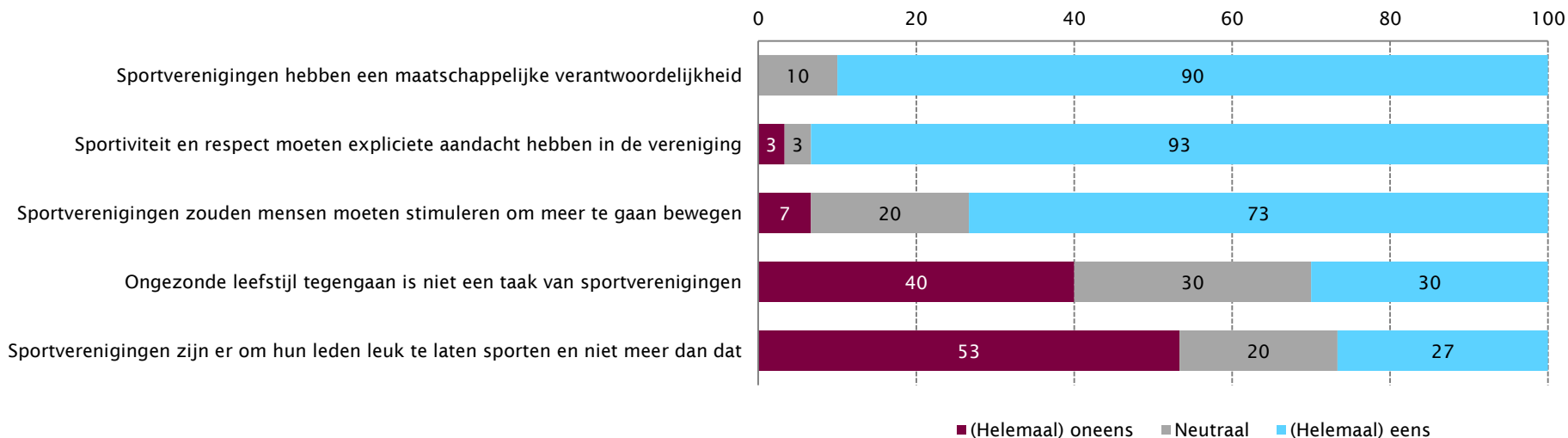
Sportclubs in Schiedam zijn in vergelijking met landelijk minder vaak van mening dat sportclubs er enkel zijn om hun leden te laten sporten (landelijk

48% eens met de stelling, Schiedam 27%).

Verenigingen (ongeacht grootte) vinden dat stimulering van beweeggedrag wel een maatschappelijke taak is van de vereniging (73%, figuur 17). Buitensporten en (grote) verenigingen met een eigen kantine zijn vaker maatschappelijk georiënteerd dan binnensporten en (kleinere) verenigingen zonder eigen kantine.

Het merendeel van de Schiedamse verenigingen (70%) biedt naast de reguliere sportactiviteiten geen andere diensten aan. Een kwart (27%) stelt haar faciliteiten daarvoor ter beschikking en één vereniging biedt dergelijke diensten aan. Wel is twee vijfde (40%) betrokken bij beweeg- en sportstimuleringsprojecten die door andere organisaties worden georganiseerd, zoals de wijk sportvereniging en Vlaardingen in Beweging.

Figuur 17 Stellingen met betrekking tot maatschappelijke betrokkenheid (percentage verenigingen, n=30)

10. Vitaliteit

De verenigingsmonitor schetst een algemeen beeld van de stand van zaken van het functioneren van sportverenigingen en de knelpunten en aandachtspunten daarbij. Dit zegt nog niets over de mogelijkheden van individuele verenigingen of groepen verenigingen om bij te dragen aan het uitvoeren van het sportbeleid. Het kan zijn dat de genoemde problemen zich bij een bepaalde groep verenigingen opstapelen. In Schiedam is een eigen vitaliteitsindex gemaakt met eigen vitaliteitsitems. In Schiedam zijn ruwweg drie soorten verenigingen te onderscheiden die, ieder op hun manier, al dan niet aan de gemeentelijke doelstellingen kunnen bijdragen.

Drie soorten verenigingen

- De kwetsbare vereniging. Verenigingen die te maken hebben met verschillende knelpunten en problemen binnen de vereniging. Zij zijn met name bezig met de organisatie van de vereniging, om te zorgen dat deze kan blijven voortbestaan.
- De basis sportvereniging. Deze vereniging heeft de basisvoorwaarden op orde als sportvereniging voor haar leden en potentiële leden om te functioneren. Zij heeft (nog) geen behoefte of mogelijkheden om verder bij te dragen aan brede maatschappelijke thema's. Deze verenigingen zijn mogelijk uit te dagen tot een meer maatschappelijke rol.
- De vitale vereniging. Vitale verenigingen hebben de basisvoorwaarden goed op orde en kunnen en willen verder kijken dan hun eigen verenigingsmuren. Ze geven invulling aan het beleid dat de gemeente voorstaat met betrekking tot de vitale vereniging en de maatschappelijke betrokkenheid van deze verenigingen.

Het is van belang om te beseffen dat bovenstaande soorten verenigingen tijdelijk zijn en dat de interpretatie bovendien per persoon kan verschillen. Afstemming tussen gemeente en verenigingen over het beeld van de sportvereniging, en vervolgens daarop gezamenlijk ondersteuning bepalen op basis en in het kader van de visie op vitale sportverenigingen, is van belang.

Opbouw vitaliteitsindex Schiedam

De gemeente Schiedam hanteert de volgende definitie voor een vitale sportvereniging: een vereniging die continuïteit van de vereniging voor zowel de korte als lange termijn waarborgt door organisatorische en financiële gezondheid en daardoor in staat is een bijdrage te leveren aan de sportdoelstellingen en bredere maatschappelijke thema's in de stad. Aan de hand van deze definitie is bij sportverenigingen aandacht voor de volgende vitaliteitsaspecten: strategie en beleid, leden, organisatie, aanbod, accommodatie, financiën, maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking. De vitaliteitsindex voor Schiedam is opgebouwd uit deze aspecten. De items uit de verenigingsmonitor zijn gekoppeld aan en gescoord op de vitaliteitsaspecten. Het aspect accommodatie is buiten beschouwing gelaten, aangezien verenigingen hier te weinig invloed op kunnen hebben.

Score vitaliteit

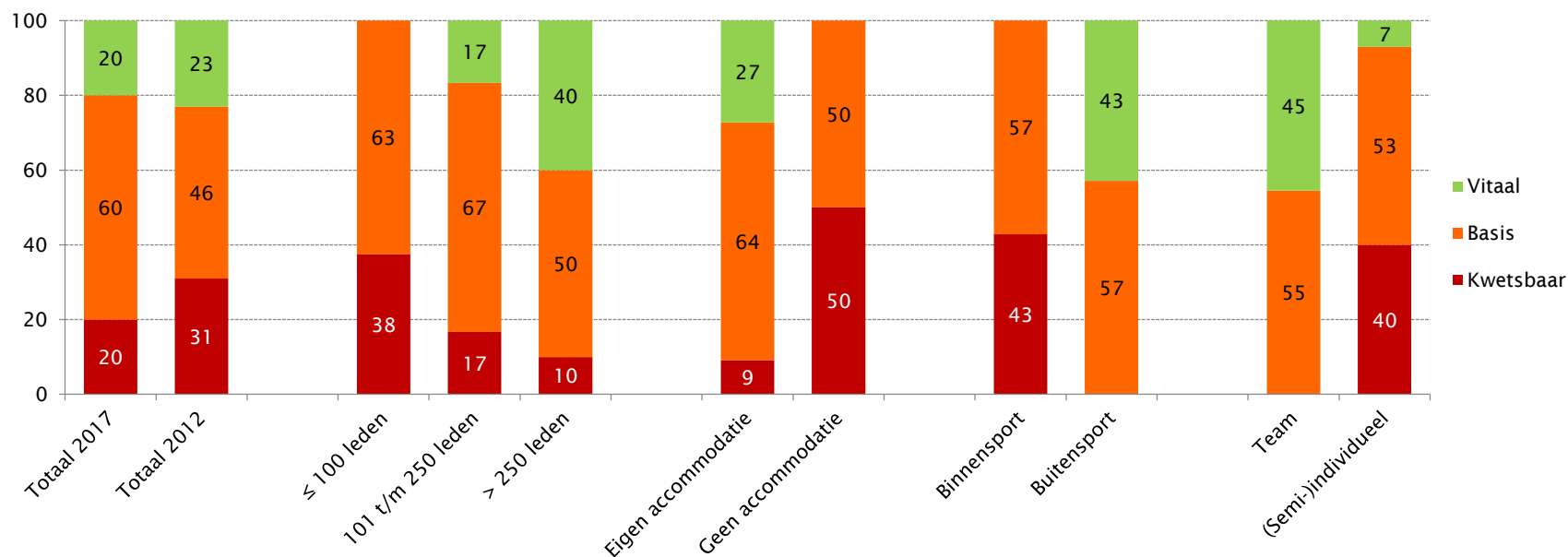
Iedere vereniging krijgt een score op elk aspect, minimaal nul en maximaal drie. Wanneer verenigingen op de aspecten organisatie en financiën een score van nul hebben gehaald, vallen zij automatisch in de categorie kwetsbaar, ongeacht hun andere scores.

Een vijfde (20%) van de verenigingen in Schiedam mag zich vitaal noemen (figuur 18). Ruim de helft van de verenigingen (60%) wordt gezien als basisvereniging en een vijfde (20%) van de verenigingen valt in de categorie kwetsbaar. (Middel)grote verenigingen (> 100 leden) scoren hoger op vitaliteit dan kleine verenigingen (≤ 100 leden). Dit geldt tevens voor teamsporten, buitensporten en verenigingen met een eigen accommodatie. In 2012 waren dezelfde verschillen tussen verenigingen te zien. Ten opzichte van 2012 zijn minder kwetsbare verenigingen en meer basisverenigingen te zien. Het zijn vooral de grotere verenigingen (0,8 punt) en de buitensporten (1,4 punt) die in vitaliteit zijn gestegen. Binnensporten scoren gemiddeld iets lager in 2017 dan in 2012 (resp. 11,6 en 10,9 punten). Negentien verenigingen hebben zowel in 2012 als in 2017 aan de

verenigingsmonitor meegedaan. Bij vijf verenigingen is een lichte afname van vitaliteit te zien (min. 0.25 en max. 2.5 punten), twee verenigingen zijn gelijk gebleven, en twaalf verenigingen zijn in vitaliteit gestegen (min. 0.75 en max. 7 punten). Gemiddeld is de vitaliteit met 1.9 punten toegenomen.

Grote verenigingen scoren vooral beter dan kleine verenigingen op de aspecten maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking (significant verschil, niet in figuur). Verenigingen met een eigen accommodatie scoren beter op de aspecten aanbod en financiën dan clubs zonder accommodatie (significant verschil). Voor de buitensport ligt het significante verschil bij de aspecten leden, aanbod en financiën en voor teamsporten ligt het significante verschil bij de aspecten aanbod en samenwerking.

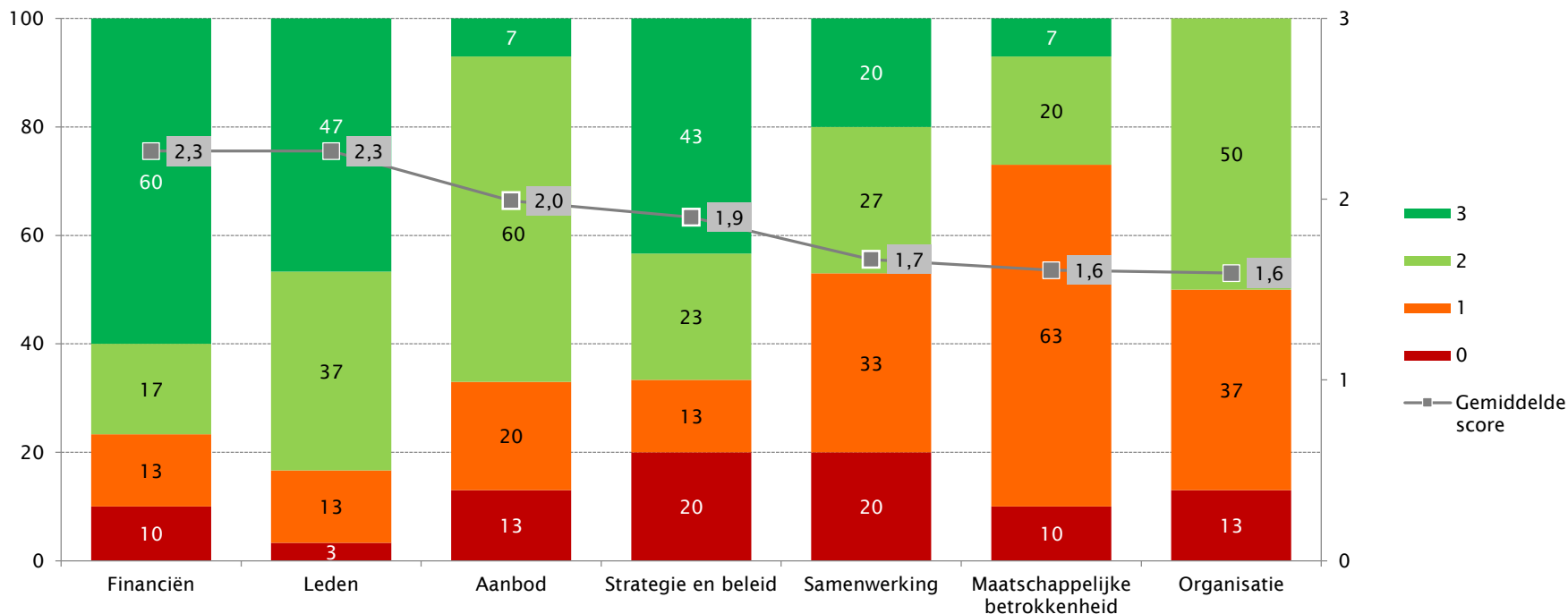
Figuur 18 Vitaliteit sportverenigingen (percentage verenigingen, 2017 n=30, 2012 n=39)

Op de aspecten samenwerking en strategie & beleid behaalt een vijfde van de verenigingen (20%) geen punten (figuur 19). De meeste punten worden behaald op financiën (2,3), leden (2,3) en aanbod (2). Met name de vitaliteitsaspecten organisatie, maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking verdienen aandacht in Schiedam gezien de lagere gemiddelden en de vele 0- en 1-scores.

In 2012 scoorden verenigingen nog het laagst op samenwerking (1,4), maatschappelijke betrokkenheid (1,6) en financiën (1,9). De aspecten samenwerking en financiën scoren iets beter in 2017 dan in 2012. Op het aspect organisatie is in 2017 juist een lichte afname te zien (2012 2,1; 2017 1,6). Eén vereniging scoort in 2017 een 0-score op financiën, waardoor zij wordt ingedeeld als een kwetsbare vereniging in plaats van als een basisvereniging.

Figuur 19 Vitaliteit sportverenigingen naar aspect (percentage verenigingen, 2017 n=30)

11. Conclusie

Voor de gemeente Schiedam is het van belang dat zij bij de invulling van het gemeentelijk sportbeleid oog heeft voor de genoemde aandachtspunten, maar ook voor de mogelijkheden van individuele verenigingen. De vitaliteit onder sportclubs in Schiedam lijkt licht te zijn toegenomen ten opzichte van 2012. Vooral het vitaliteitsaspect financiën lijkt te zijn verbeterd. Niet alleen wordt op dit vitaliteitsaspect door verenigingen beter gescoord, het is in 2017 tevens een minder belangrijk speerpunt voor verenigingen (37%) ten opzichte van 2012 (68%). De meeste verenigingen in Schiedam scoren hoog op de vitaliteitsaspecten financiën en leden, gevolgd door aanbod en strategie & beleid. Deze toename kan komen doordat het aandeel verenigingen met een eigen accommodatie in 2017 hoger is dan in 2012 (zie bijlage II) en verenigingen met een eigen accommodatie vaak meer vitaal zijn.

De vitaliteitsaspecten organisatie, maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking verdienen in Schiedam aandacht. De intentie van maatschappelijke betrokkenheid lijkt al wel hoog onder sportclubs, maar in de praktijk voeren nog niet veel verenigingen dit ook uit. Organisaties die nog niet met partijen samenwerken, zien de meeste kansen bij buurt-, wijk- of welzijnsorganisaties en zorg- en welzijnsorganisaties.

Met betrekking tot het aspect organisatie hebben grote verenigingen het vaakst een tekort aan vrijwilligers en is dit sinds 2012 toegenomen. Een derde (30%) van alle clubs geeft aan dat te veel of op cruciale functies vacatures aanwezig zijn. Onder kleine clubs lijkt de interne samenwerking (89%) en afstemming (67%) wat minder goed georganiseerd dan onder grote clubs in Schiedam. Hier liggen mogelijkheden om hun vitaliteit te verbeteren.

De helft van de verenigingen geeft aan professionele ondersteuning te kunnen gebruiken. Zelf denken zij deze ondersteuning het beste te kunnen gebruiken op de werving en selectie van vrijwilligers en de werving van sponsors of adverteerders. Dit zijn niet de taakgebieden waar verenigingen ook de meeste knelpunten in ervaren, helemaal gezien de positieve ontwikkeling van de financiën in Schiedam. Waarschijnlijk verwachten de verenigingen hun andere knelpunten zelf te kunnen oplossen, maar is professionele expertise gewenst bij zaken waar zij geen kennis van hebben.

De kwetsbare verenigingen in Schiedam vragen extra aandacht. Dit betreft zes verenigingen, waarvan één vereniging makkelijk kan doorstromen naar een basisvereniging door verbetering van de organisatie bij deze vereniging. Twee kwetsbare verenigingen vallen nog net in de categorie kwetsbaar en kunnen dus relatief makkelijk doorstromen naar een basisvereniging. Zij scoren vooral nog laag op de vitaliteitsaspecten aanbod en samenwerking.

De Schiedamse clubs zijn veelal maatschappelijk georiënteerd en vinden dat verenigingen meer zijn dan enkel sportaanbieders voor leden. Deze intentie biedt kansen voor deze clubs om de maatschappelijke activiteit en betrokkenheid verder te ontwikkelen.

12. Bijlage

Tabel B1. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Schiedam, grootte vereniging

	Populatie 2017		Responsgroep 2017		Responsgroep 2012	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
t/m 100 leden	20	44	8	27	12	30
101 t/m 150 leden	9	20	12	40	5	12,5
Meer dan 150 leden	16	36	10	33	23	57,5
Totaal	45	100	30	100	40	100

Tabel B2. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Schiedam, binnen-/buitensport

	Populatie 2017		Responsgroep 2017		Responsgroep 2012	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	17	38	14	47	12	30
Binnen- en buitensport	6	13	3	10	4	10
Buitensport	22	49	11	37	17	42,5
Overig/onbekend			2	7	7	17,5
Totaal	45	100	30	100	40	100

Tabel B3. Responsanalyse verenigingen met en zonder eigen accommodatie

	Responsgroep 2017		Responsgroep 2012	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie	22	73	25	63
Geen eigen accommodatie	8	27	15	37
Totaal	30	100	40	100

www.mulierinstituut.nl

@mulierinstituut

(030) 721 02 20

mulier instituut